

УДК 373.3.016:(811.161.2+811.111)

**АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
СТРАТЕГІЯ РОЗРОБКИ КУРСУ І ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО
ВИКЛАДАННЯ**

Юлія СТИРКІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** Стаття присвячена загальній стратегії розробки курсу англійської мови за професійним спрямуванням для вчителів початкової школи та особливостям його викладання.*

***Ключові слова:** англійська мова за професійним спрямуванням для вчителів початкової школи, загальномовний та професійний компоненти програми, офіційно-діловий та науковий стилі мовлення, академічна англомова лексика.*

**PROFESSIONAL ENGLISH FOR PRIMARY SCHOOL
TEACHERS: COURSE DEVELOPMENT STRATEGY
AND TEACHING FEATURES**

Yulia STIRKINA

***Abstract.** The article is devoted to the strategy of developing language courses in a professional direction of Primary school teachers. Using the example of a professional English language course, the author substantiates the possibility of a generally unified approach to the construction of such courses, the content of which logically combines purely linguistic topics that allow students to focus on practicing the phenomena of English grammar, and material devoted to the stylistic aspects of vocabulary and grammar formally business, scientific and academic style. Students are invited to choose an interesting topic in a professional direction of Primary school teachers and focus on gathering English-language information about it, preparing an English-language presentation, report, oral presentation, article, preparing for a debate or discussion on this topic. The author proposes the application in the course of elements of the project method and the method and the CLIL method, namely, language immersion, when students work on the same professional topic, but in different directions and aspects, while at the same time learning English-language professional vocabulary. At the same time, there is an acquisition of an active speech reserve and an actualization of a*

passive one, since students perform both oral and written types of work, both reproductive exercises and creative works. In the opinion of the author, this approach can help the teacher independently develop a language course for a professional direction on the basis of any language (including Ukrainian) and for students in a professional direction of Primary school teachers, while simultaneously adding certain own exercises, exercises and creative inventions.

Keywords: *professional English in a direction of Primary school teachers, general language and professional components of the program, official, business and scientific speech styles, academic English vocabulary.*

Отримати доступ до закордонних методичних навчальних розробок в умовах існування всесвітньої мережі не складно за однієї умови: володіння спеціалістом англійською як мовою міжнаціонального спілкування. Саме тому володіння англійською на достатньому професійному рівні необхідно будь-якому справжньому спеціалісту, який бажає постійно вдосконалювати свій фаховий рівень. Майбутній педагог повинен володіти навичками роботи з педагогічними сайтами, вміти орієнтуватися у англомовних педагогічних джерелах, читати наукові статті за професійним спрямуванням, знаходити нові комплекси методів і прийомів навчання і виховання учнів і вихованців.

На нашу думку, зміст курсу «Англійська мова професійного спрямування» має бути визначений основним його завданням: дати можливість майбутнім фахівцям засвоїти професійну іншомовну лексику, яка дозволить вести як безпосереднє, так і дистанційне спілкування з колегами за кордоном, дізнаватись про нові методи й підходи до навчання безпосередньо, а не опосередковано через перекладачів, що не завжди адекватно розуміють специфіку предмету. На високому рівні розроблено курси «Англійська мова для психологів» (автор Агабекян І.), «Англійська мова для психологів» (автор Кухарська В.) та інші, але, на жаль, на даний момент авторам статті невідомо про підручник з іноземної мови за професійним спрямуванням для вчителів початкових класів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Основні питання організації викладання іноземної мови за професійним спрямуванням та визначення основного змісту навчання студентів відображено у працях таких дослідників, як Т. Вдовіна, Н. Гальський, Г. Барабанова, Н. Газ, Г. Гринюк, Л. Купіш,

Б. Лапідус, Ю. Жлуктенко, М. Ляховицький, О. Можасва, Л. Смелякова, С. Фоломкіна, Л. Калініна Л., І. Самойлюкевич та багатьох інших, що становить теоретичне підґрунтя для поставленого завдання.

Особливість викладання англійської мови за професійним спрямуванням полягає у фаховому контексті обраної спеціальності, основним актуальним завданням якої є оволодіння знаннями фахової терміносистеми і набуття вмій використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, спрямованих на подальше спілкування у виробничих ситуаціях. Виконуючи зростаюче соціальне замовлення на підготовку таких спеціалістів в умовах розширення міжнародних зв'язків, нормативні документи Міністерства освіти і науки України визначили предметом навчання майбутніх фахівців спеціальну галузеву лексику. Для дослідження шляхів формування професійної англійської лексичної компетенції необхідно визначитися з питаннями організації планування, за якими здійснюється навчання. Розглянемо основні форми роботи викладання та критерії відбору змісту навчання, на яких базуються основні прийоми вивчення та оволодіння англійською мовою.

Мета курсу «Англійська мова професійного спрямування» полягає у формуванні у студентів комунікативної компетенції, базою для якої є уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок; сприянні в оволодінні студентами уміннями і навичками спілкування в усній і писемній формах, відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових професійних сферах і ситуаціях. Метою професійного спрямування навчання є забезпечення можливостей для рівного професійного доступу учнівській молоді до кваліфікованої професійної підготовки, неперервної освіти впродовж всього життя, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Зміст і структура курсу. Тематика курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» узгоджується з підручниками та навчально-методичними посібниками для вищого навчального закладу з певного предмету. На початку курсу вводиться вступний міні-курс з повторення основних правил граматики англійської мови (часи дієслів, побудова речень, артикль, множина іменників, вправи на інтонацію і вимову).

Основні складові змістової частини курсу мають певною мірою дублювати найважливіші теми з психології і педагогіки, які повинні засвоїти майбутні вчителі початкової школи: психологічні особливості засвоєння іноземної мови учнями початкової школи, дидактичні основи навчання іноземної мови, зміст, цілі, завдання і засоби навчання іноземних мов у початковій школі, система вправ і мовних ігор, формування фонологічної компетенції учнів початкової школи, формування лексичної компетенції, формування граматичної компетенції на початковому етапі, формування компетенції письма та писемного мовлення. Кожна з цих тем має бути представлена англomовними оригінальними джерелами, що концентрують професійну лексику, необхідно також упорядкувати словник професійних термінів. Так, до тем, що є обов'язковими для вивчення майбутніми вчителями початкових класів, входять такі:

1. Child development and early education theories and practices (Розвиток дитини. Теорія та практика раннього навчання).

2. Safe and appropriate activities for children (безпечні та відповідні до віку види діяльності дитини).

3. Relevant legislation, policies and procedures to ensure that children are supervised and safe at all times (відповідні правові та державні норми безпеки для забезпечення постійного нагляду за дітьми і їх безпеки).

4. An understanding of the cultural environment of the children (розуміння культурного середовища вихованців).

На нашу думку, логічним буде введення для спеціалістів початкової освіти теми: «Вивчення іноземної мови учнями початкових класів», побудованої на англomовних джерелах, що презентують як загальні закономірності навчання іноземної мови дошкільників та учнів початкової школи, так і новітні технології й винаходи у цій області. Тематика цього блоку окреслюється наступними темами:

1. Teaching problem how to teach a foreign language to Primary school children (Проблема навчання іноземної мови учнів початкової школи).

2. A distinguish between teaching Pre-school children and teaching children in Primary school (Відмінність між навчанням іноземної мови вихованців ДНЗ і учнів початкової школи).

3. Aims of teaching (мета навчання).

4. Content of teaching (зміст навчання).

5. Methods and techniques of teaching elementary school children (методи і техніки навчання учнів початкової школи).

Розробляючи курс «Англійська мова професійного спрямування», ставимо перед собою такі завдання:

1. Поновити знання студентів з базового курсу англійської мови. Стисло розглянути такі теми: «Вимова та інтонація», «Побудова англійського речення», «Іменник, артикль», «Числівник, прикметник», «Система часів англійського дієслова».

2. Ознайомити студентів з основними темами, які входять до необхідного мінімуму підготовки вчителя початкової школи, такими як:

Child development (розвиток дитини).

Creative experiences for young children (творчий досвід дитини).

Child guidance (спрямування дитини).

Health, safety and nutrition (безпека, здоров'я, харчування).

Language and literacy curriculum (мова та програма навчання грамоти).

Math and science curriculum (математична і наукова програма).

Curriculum and program planning (програма та розробка програми).

Young children with special needs (діти з особливими потребами).

Студенти засвоюють лексику з цих тем, вчать слова до кожної теми, відпрацьовують на практичних заняттях навчальні ігри, розвиваючи види робіт із вихованцями: використання пісень, драматизації, художні засоби навчання, творчі завдання. Останнім блоком нашого курсу є саме навчання англійської у початковій школі, його загальні принципи та практичні поради вчителів початкової школи, які ми знайшли та намагалися упорядкувати.

1. Second language learning in Primary school (Принципи навчання іноземної мови).

2. ESL Games (Ігри навчання іноземної).

3. Teaching materials used for preschool ESL activities (Навчальні матеріали для вивчення іноземної у початковій школі).

4. ESL activities and teaching methods (Навчальна діяльність, методи навчання іноземної у початковій школі).

5. ESL Activities and Mini-Books for Every Classroom (Навчальна діяльність та підручники).

6. Total Physical Response (TPR) (Метод тотальної фізичної реакції як метод навчання іноземної у початковій школі).

Після теоретичного змісту необхідно розглянути окремі сучасні новітні технології, що стосуються шляхів урізноманітнення робіт з учнями початкової школи. Студентам також рекомендовано ознайомитись з програмами роботи початкової школи іноземною мовою, з елементами цікавих занять в Інтернеті, з сайтами, які забезпечують наочність, містять методичні поради, з он-лайн посібниками для дошкільників, з вітчизняними підручниками з іноземної для початкової школи [5].

Після закінчення курсу студенти повинні **знати**:

Мовленнєвий етикет спілкування: мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження, лексичний мінімум ділових контактів, ділових зустрічей, нарад; особливості діалогу професійно-орієнтованого характеру; лексичний мінімум комп'ютерних технологій; професійно-орієнтований лексико-граматичний мінімум на високому рівні; орієнтуватися в основних поняттях професії англійською мовою (понятійний апарат); орієнтуватися у закордонних джерелах інформації; розумітись на планах навчання і виховання учнів початкової школи; знати граматичні форми й конструкції, що означають суб'єкт дії, дію, об'єкт дії, характеристику дії, необхідність, бажаність, можливість дії, умовні дії, логіко-сміслові зв'язки, граматичні форми й конструкції, що характерні для усних повідомлень за власною спеціальністю; аббревіатури фахових термінів у певній професійно-орієнтованій галузі; основи перекладу професійно-орієнтованих іншомовних джерел; лексичний мінімум основ міжкультурної свідомості з визначенням взаємостосунків і взаємовідносин; лексичний мінімум регіональних та соціальних відмінностей між Україною та країною, мову якої вивчають.

Вміти: досліджувати іншомовну оригінальну літературу та розширювати лексико-граматичні навички, навички студіювання та говоріння; зробити монологічне повідомлення професійного характеру з визначеним терміном мовлення; володіти рецептивними й продуктивними навичками словотворення; вести професійне спілкування на високому рівні з учителями початкової школи; використовувати сучасні засоби навчання у

роботі, дізнаватись про них з Інтернету; вміти порівнювати вітчизняну систему роботи у початковій школі та закордонну; володіти методами анотування та реферування іншомовних джерел, в тому числі й в Інтернеті; зробити комп'ютерний переклад іншомовної інформації; володіти прийомами ознайомчого читання з визначеною швидкістю без словника, пошукового читання з визначеною швидкістю без словника, вивчаючого читання з визначеною кількістю невідомих слів (з використанням словника); вести роботу з іншомовними джерелами наукового характеру (статті, монографії, реферати, трактати, дисертації тощо).

Діяльність викладачів спрямована на пошук ефективних форм мотивації студентів, особливих прийомів та засобів викладання великого обсягу матеріалу таким чином, щоб за обмежений період сформувати необхідні фахові знання певної термінологічної лексики та вміння користуватися ними в межах своєї професійної діяльності. Провідну роль в навчальному процесі відіграють практичні заняття, під час яких студенти ознайомлюються з новою лексикою, опрацьовують автентичні тексти, вчаться використовувати здобуті знання на практиці. Розв'язання комунікативно-пізнавальних завдань здійснюється завдяки різноманітним сучасним засобам іншомовного спілкування: рольові ігри, навчальні ситуативні завдання, парні та групові форми роботи тощо [3]. Основними підходами до навчання іноземної мови за професійним спрямуванням також залишається особистісно-орієнтований, діяльнісний і комунікативно-когнітивний, у центрі уваги котрих є особистість студента, урахування його особливостей, можливостей та здібностей. Вони реалізуються на основі диференціації та індивідуалізації навчання, нових інформаційних мультимедійних технологій, принципів продуктивності навчання, автономії, орієнтації на мовленнєвий розвиток навчання у співробітництві та методом проєктів. Слід зазначити, що основною з багатьох проблем в навчанні є різке зниження мотивації учбової діяльності, що пояснює характер цілеспрямованої дії, який спонукає до результативності. Для того, щоб викликати цікавість студентів, внутрішню самоповагу до себе, одним з факторів навчального процесу є створення позитивної атмосфери, ситуації успіху на основі індивідуального підходу і бажаного кінцевого результату. Тому студентам немовних вузів пропонують такий

вид діяльності, як самостійні роботи. Для їх виконання відводиться певна кількість годин планом робочої програми позаурочно. В основу завдань полягає принцип методу проєктів, головна ідея якого є спрямованість на переорієнтацію процесу навчання, а саме: на розвиток професійних якостей, навчання самостійно оволодівати знаннями. Студенти вчаться самостійно приймати різні рішення, шукати шляхи отримання інформації, співпрацювати в колективі. Темі для самостійної роботи обираються та зазначаються у програмі з оглядом на розділ, який вивчається на певному етапі. Кінцевим продуктом проєктної діяльності самостійних робіт може бути як самостійно складений термінологічний словник лексики за фахом, самостійний переклад технічних текстів, так і розробка блок-схем технологічних процесів, складання анотацій до статей англійською мовою тощо. Контроль за діяльністю студентів здійснюється завдяки оцінюванню як процесу, так і результату. Більшою мірою використовують спосіб підсумкового контролю, до якого належать письмовий звіт самостійної роботи та розроблений студентами матеріал, підкріплений усними відповідями.

Наступним, не менш важливим питанням, є питання пошуку та відбору навчального матеріалу, який є основою змісту навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Як зазначає Барабанова, у немовному ЗВО універсальною дидактичною одиницею професійно-орієнтованого навчання є автентичний текст, який надає фактологічний матеріал для організації навчального спілкування [1]. Від змісту тексту залежить ефективність організації навчальної інтерактивної діяльності з розуміння смислової інформації та результативність засвоєння термінологічної лексики при вживанні її у висловлюванні студентів. Наявність у текстах таблиць, схем, графіків, та інших паратекстуальних засобів сприяють кращому розумінню студентами термінологічних одиниць та вираженою з їхньою допомогою фаховою інформацією [2]. Англійськомовні автентичні тексти є цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, який доповнює отримані студентами під час вивчення спеціальних дисциплін знання [4]. Тексти за фахом є джерелом словникового запасу студентів, прикладом вживання термінологічної лексики у контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їх вживання у відповідності до усталених мовних норм і стандартів

[5]. Слід зазначити, що своєрідність мовних засобів при вивченні англійської мови за професійним спрямуванням зумовлює необхідність розробки і використання спеціальних методичних прийомів для їх презентації та засвоєння. Так, у процесі семантизації лексичних одиниць повинні розкриватися як їх лексичні поняття, так і лексичний фон.

З урахуванням цього, оптимальним способом семантизації вважається коментар. Він пояснює академічні та професійні сфери і ситуації, в яких вони мають вживатися, тому підбір лексики може у значній мірі різнитися в окремих робочих програмах. Враховуючи зазначене вище, для визначення кількості лексичних одиниць, необхідність для складання словника – мінімуму англійської професійної лексики, ми виходили з міркування Ю. Жлуктенка про те, що не можна навчати студентів фахової лексики взагалі, її можна навчити лише в межах певної відібраної тематики, яка буде стояти найближче до основних питань профільюючої дисципліни факультету [3]. Мінімізація кількості відібраних лексичних одиниць є запорукою успіху в навчанні іноземної мови, оскільки чим менше обсяг матеріалу, тим більше шансів добитися ефективного його засвоєння. Іншими словами, для результативного навчання студентів необхідна мінімально достатня кількість нової іншомовної лексики. Щодо процедури відбору професійної лексики, необхідно зазначити основну послідовність операцій: вивчення номенклатури сфер, тем і ситуацій, характерних для професійної діяльності студентів; фаховий аналіз програмних вимог щодо змістовного наповнення навчального матеріалу, його відповідності потребам; пошук і підготовка текстових автентичних матеріалів, їх аналіз на відповідність вибраним критеріям відбору; обробка та систематизація відібраних джерел термінологічної лексики; вибір одиниць лексики згідно з визначеними критеріями відбору, її фіксування на паперових й електронних носіях, переклад термінів на українську мову; створення списку фахової лексики, її аналіз порівняння з іншими, аналогічними словниками-мінімумами, які є в матеріалах наукових досліджень з даної проблеми, уточнення і складання остаточного варіанту. В результаті проведеної роботи був складений список основних тем, видів робіт та форм контролю засвоєних знань для студентів – майбутніх учителів початкових класів.

Актуальність дослідження навчання іноземної мови за професійним спрямуванням викликана, перш за все, невпинно зростаючим темпом глобалізації суспільства, коли вітчизняним фахівцям окремої галузі необхідно постійно підтримувати контакти зі спеціалістами інших країн з метою покращення якості роботи, обміну досвідом у певному роді діяльності, є на часі і знаходиться у центрі наукових розвідок. Проте, незважаючи на широке коло наукових робіт, залишається спектр недосліджених і не розроблених у достатній мірі питань. Ми спробували розглянути проблему особливості організації викладання англійської мови за професійним спрямуванням у студентів – майбутніх учителів початкових класів. Проведене дослідження дозволяє перейти до підготовки й розробки більш конкретної методичної типології англійської мови за певним фаховим напрямком і створення адекватних вправ для її навчання, що становить перспективу подальшої роботи зі створення подібних курсів у різних професійних сферах.

Список використаних джерел:

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: Київ : Фірма «ІНКОС», 2005. 101с.
2. Гринюк Г. А. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетенції у студентів-економістів. *Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах*. Київ : Іноземні мови. № 82. 2007. С. 63–67.
3. Жлуктенко Ю. О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі. К. : Вища школа, 1971. С. 31–50.
4. Морська Л. І. Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання: Дис. канд. пед. наук: спец.13. 00.02. Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2001. 85 с.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування. К. : Ленвіт, 2005. 25 с.